

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

812940_RegNr_3K-3-67/2014

<http://www.infolex.lt/tp/812940>

Civilinė byla Nr. 3K-3-67/2014

Teisminio proceso Nr. 2-55-3-00988-2012-5

Procesinio sprendimo kategorijos: 28.1; 114.11 (S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. kovo 14 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Gražinos Davidonienės (pranešėja), Dalios Vasarienės ir Vinco Versecko (kolegijos pirmininkas),

rašytinio proceso tvarka teismo posėdyje išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ ir bankrutavusio AB banko „Snoras“ kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės R. K. ieškinį atsakovams bankrutavusiai akcinei bendrovei bankui „Snoras“ ir VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

Byloje kilo ginčas dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių sandorių, sudarytų be įgaliojimo, pripažinimo negaliojančiais pagrindus ir restitucijos taikymą, proceso teisės normų dėl įrodymų vertinimo aiškinimo ir taikymo.

Ieškovė prašė teismo pripažinti negaliojančia nuo sudarymo momento 2011 m. liepos 29 d. obligacijų pasirašymo sutartį Nr. (*duomenys neskelbtini*) dėl 90 298,46 euro vertės AB banko „Snoras“ obligacijų įsigijimo; taikyti restituciją – grąžinti iš atsakovo BAB banko „Snoras“ surenkamosios sąskaitos Snoras FIX obligacijoms platinti (*duomenys neskelbtini*) į ieškovės banko sąskaitą Nr. (*duomenys neskelbtini*) 311 782,52 Lt (90 298,46 euro); priteisti ieškovei iš atsakovo VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ 311 782,52 Lt draudimo išmoką ir penkių procentų dydžio metinių palūkanų nuo teismo sprendimo priėmimo dienos iki visiško jo įvykdymo, bylinėjimosi išlaidas.

Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartimi atsakovui AB bankui „Snoras“ iškelta bankroto byla, paskirtas įmonės bankroto administratorius, 2012 m. rugpjūčio 22 d. nutartimi atsakovas pripažintas bankrutavusiu ir likviduojamu dėl bankroto.

Ieškovė nurodė, kad ji su atsakovu 2010 m. kovo 5 d. buvo sudariusi Terminuotojo indėlio sutartį Nr. (*duomenys neskelbtini*), pagal kurią ieškovė į terminuotojo šešių mėnesių indėlio sąskaitą pervedė 108 587,76 euro; 2010 m. rugsėjo 10 d. indėlio terminas buvo pratęstas iki 2011 m. kovo 10 d. bei nustatyta, jog, suėjus šiam terminui, bankas perveda indėlį į indėlininko (ieškovės) vardu atidarytą banko sąskaitą Nr. (*duomenys neskelbtini*), o Terminuotojo indėlio sutartis automatiškai pratęsiama. Pasibaigus Terminuotojo indėlio sutarties terminui, 110 451,68 euro ir palūkanos 2011 m. kovo 10 d. buvo pervestos į ieškovės banko sąskaitą Nr. (*duomenys neskelbtini*). Ieškovės teigimu, dalį nurodytų lėšų ji pervedė į kitas sąskaitas, todėl banko sąskaitoje Nr. (*duomenys neskelbtini*) 2011 m. liepos 20 d. buvo likę 90 338,49 euro. Bankui iškėlus bankroto bylą, ieškovė kreipėsi į atsakovą dėl jai priklausančios draudimo išmokos, tačiau atsakovas pranešė, kad 2011 m. liepos 29 d. 90 338,49 euro buvo pervesta iš ieškovės banko sąskaitos atsakovo surenkamąją sąskaitą Snoras FIX obligacijoms platinti Nr. (*duomenys neskelbtini*) pagal sutartį dėl obligacijų įsigijimo.

Ieškovė nurodė, kad ji jokių sutarčių su banku nebuvo pasirašiusi, nebuvo įpareigojusi savo sūnaus N. D. atstovauti jai sudarant nurodytą sutartį, nebendravo su banko darbuotojais dėl ginčo sutarties sudarymo, apie sutartį sužinojo 2011 m. gruodžio 8 d., kai iš banko gavo sąskaitos išrašą. Ieškovės teigimu, ginčo obligacijų sutartis buvo sudaryta nesilaikant privalomos rašytinės sutarties formos (Finansų įstaigų įstatymo (toliau – FII) 31 straipsnio 2 dalis), todėl pripažintina negaliojančia CK 1.80 straipsnio 1 dalies pagrindu, o iš atsakovo VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ jai priteistina 311 782,52 Lt (90 298,46 euro) draudimo išmoka. Ieškovė papildomai nurodė, kad jos sūnaus ir banko darbuotojo V. P. pokalbių garso įrašai negali būti įrodymu nagrinėjamoje byloje, nes jie gauti pažeidžiant Konstitucijos 22 straipsnio 2 dalį ir Elektroninių ryšių įstatymo 61 straipsnį.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų nutarčių esmė

Vilniaus apygardos teismas 2012 m. gruodžio 20 d. nutartimi ieškinį tenkino iš dalies: pripažino negaliojančia nuo sudarymo dienos ginčo obligacijų sutartį, taikė restituciją ir grąžino iš banko surenkamosios sąskaitos obligacijoms platinti į ieškovės banko sąskaitą 90 298,46 euro (311 782,52 Lt), šią sumą pripažindamas ieškovės lėšomis mokėjimo sąskaitoje; patikslino Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 22 d. nutartimi patvirtinto ieškovės finansinio reikalavimo pagal ginčo sutartį pagrindą, nurodydamas, kad šis kreditoriaus reikalavimas kilęs iš mokėjimo sąskaitoje esančių lėšų; įpareigojo banką perduoti atsakovui VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ duomenis apie ieškovę ir jos turėtus 90 298,46 euro (311 782,52 Lt) mokėjimo sąskaitoje draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo tikslu; priteisė ieškovei iš banko 3630 Lt bylinėjimosi išlaidų, mokėtinų iš

administravimui skirtų lėšų; atmetė ieškinio reikalavimą priteisti iš atsakovo VI „Indėlių ir investicijų draudimas“ 311 782,52 Lt draudimo išmoką ir penkių procentų dydžio metinių palūkanų.

Teismas, atsižvelgęs į ginčo sutarties dalyką, vertę ir šalis (sudaryta fizinio ir juridinio asmenų), vadovaudamasis FII 31 straipsnio 2 dalimi bei 2 straipsnio 36 dalies 1 punktu, sprendė, kad ginčo sutartis turėjo būti sudaryta rašytine forma, o rašytinės formos nesilaikymas nedaro jos negaliojančios, bet pagal CK 1.93 straipsnio 2 dalį atima iš šalių teisę, esant ginčui dėl sutarties sudarymo fakto, remtis liudytojų parodymais šį faktą įrodyti. Bankas pripažino, kad rašytinės formos ginčo sutartis nesudaryta, nepateikė į bylą jos projekto, ieškovė neigė tokios sutarties sudarymo faktą, todėl bankui kilo pareiga įrodyti ginčo sutarties sudarymo ir ieškovės pavedimo pervesti lėšas faktus (CPK 178 straipsnis). Teismo vertinimu, banko pateikti memorialiniai orderiai, ieškovės sąskaitos išrašai ir sąskaitos išrašai, kuriais buvo nurašytos lėšos nuo ieškovės sąskaitos bei įskaitytos į banko surenkamąją sąskaitą obligacijoms platinti, neatspindi ieškovės tikrosios valios, bankas tuos veiksmus atliko vienašališkai, todėl jų nepripažino netiesioginiais sutarties sudarymo įrodymais. Teismas pažymėjo, kad ginčo sutarties šalys nebuvo sutarusios, jog ieškovė valią sudaryti ginčo sutartį gali išreikšti tylėjimu, todėl aplinkybė, jog ieškovė, internetinėje bankininkystėje pastebėjusi lėšų nurašymą pagal jos nesudarytą sutartį ir dėl to nepareiškusi pretenzijos, nesudaro pagrindo pripažinti, kad ji patvirtino ginčo sutarties sudarymą (CK 1.64 straipsnio 3 dalis, 6.173, 6.181 straipsniai). Toks ieškovės elgesys nėra pakankamas pagrindas konstatuoti jos konkludentinius veiksmus sudaryti ginčo sutartį ar jos vėlesnį patvirtinimą, nes konkludentiniai veiksmai negali būti išreiškiami tylėjimu, jie turi būti aktyvūs, aiškiai atspindėti šalies valią sudaryti ar patvirtinti sutartį (CK 1.71 straipsnio 1 dalis, 6.173 straipsnio 1 dalis); be to, byloje nėra įrodymų, kad tarp šalių vyravo praktika jas sudaryti žodžiu, be rašytinio patvirtinimo. Be to, bankas pripažino, kad ginčo sutarties ieškovė nepasirašė, banko vidaus duomenys apie ginčo sutarties sudarymą yra antriniai, atlikti vienašališkai, todėl nepatvirtino šios sutarties sudarymo fakto ir ieškovės valios dėl ginčo sutarties sudarymo. Aplinkybė, kad ieškovė buvo priskirta svarbių klientų kategorijai, teismo vertinimu, nepanaikino banko pareigos tinkamai informuoti sudaromas sutartis. Teismas, įvertinęs tai, kad atsakovas yra banko įstaiga, kuriai taikomi didesni atidumo ir rūpestingumo standartai, sprendė, jog nėra teisinio pagrindo nagrinėjamu atveju taikyti CK 1.93 straipsnio 6 dalyje nustatytos išimties dėl galimybės remtis liudytojų parodymais bei pagrindo konstatuoti, kad CK 1.93 straipsnio 2 dalyje nurodytų padarinių netaikymas prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Teismas atsakovo pakviestų liudytojų N. D. ir V. P. pokalbių garso įrašų nepripažino leistiniais įrodymais byloje, nes liudytojas N. D. nebuvo įspėtas apie tai, jog pokalbis įrašinėjamas, to nežinojo ir atsakovo darbuotojas V. P., todėl šie duomenys buvo gauti pažeidžiant Elektroninių ryšių įstatymo 2 ir 61 straipsnius. Juolab kad šių parodymai, net jeigu būtų leista jais remtis, neįrodė ginčo sutarties sudarymo fakto.

Teismas, konstatavęs, kad byloje nebuvo kitų įrodymų, kurie patvirtintų ieškovės valią sudaryti ginčo sutartį ar ieškovės pavedimą bankui nurašyti lėšas iš jos sąskaitos pagal ginčo sutartį, pripažino, jog ginčo sutartis turi valios trūkumą, bankas ją sudarė vienašališkai, todėl tokia sutartis prieštarauja imperatyviosiems įstatymo normoms (CK 1.80 straipsnis), o, pripažinus neteisėtais banko veiksmus šiam nurašius pagal ginčo sutartį 90 298,46 euro (311 782,52 Lt) nuo ieškovės sąskaitos ir įskaičius į kaupiamąją sąskaitą obligacijoms platinti, nurašytos lėšos turi būti gražintos į ieškovės sąskaitą banke ir laikytinos lėšomis, esančiomis mokėjimo sąskaitoje. Teismas taip pat priteisė ieškovei iš banko 3630 Lt advokato teisinės pagalbos išlaidų, nurodęs, kad jos turi būti išmokėtos iš atsakovo administravimui skirtų lėšų (CPK 93, 98 straipsniai).

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovo atskiruosius skundus, 2013 m. liepos 29 d. nutartimi juos atmetė ir paliko nepakeistą pirmosios instancijos teismo nutartį. Kolegija nurodė, kad šalys nebuvo sudariusios rašytinės formos sutarties,

kaip to reikalaujama Finansų įstaigų įstatymo 2 straipsnio 35 dalies 1 punkte ir 31 straipsnio 2 dalyje; skolos vertybinių popierių, tarp jų obligacijų, įsigijimo sutartys privalėjo būti sudarytos raštu; be to, pagal įstatymą, lėšos iš sąskaitos gali būti nurašomos tik kliento nurodymu (CK 6.922 straipsnio 1 dalis). Byloje bankas turėjo įrodyti, kad ieškovėžodžiu, veiksmu ar kitokia valios išreiškimo forma išreiškė laisvą valią sudaryti ginčo sutartį ir pervesti lėšas (CK 1.64 straipsnis, 1.71 straipsnio 1 dalis, 6.173 straipsnis, CPK 178 straipsnis). Kolegija pažymėjo, kad tylėjimas laikomas asmens valios išraiška tik įstatymų ar sandorio šalių susitarime nurodytais (CK 1.64 straipsnio 3 dalis), tačiau nelaikomas akceptu (CK 6.173 straipsnio 1 dalis). Nei įstatyme, nei ginčo šalių sudarytuose susitarimuose nebuvo nurodyta, kad ieškovės valia dėl obligacijų sutarties sudarymo galėjo būti išreikšta tylėjimu ar neveikimu, todėl vien ta aplinkybė, jog ieškovė, prisijungusi prie internetinės bankininkystės sistemos, galėjo pastebėti 2011 m. liepos 29 d. atliktą lėšų nurašymą nuo jos sąskaitos, neišrodė, kad ji tylėjimu ar neveikimu patvirtino ginčo sutarties sudarymą.

Kolegija, vertindama skundų argumentus dėl ieškovės atstovavimo, nurodė, kad, fiziniam asmeniui negalint pasirašyti sutarties, jo pavedimu sutartį gali už jį pasirašyti kitas asmuo (CK 1.76 straipsnio 1 dalis), tačiau byloje ieškovė ir jos sūnus neigė, jog ieškovė buvo įgaliojusi sūnų sudaryti su banku ginčo sutartį; byloje nepateikta atstovavimo sutartis. Nesant duomenų, kad ieškovės sūnus turėjo teisę veikti ieškovės vardu dėl ginčo sutarties sudarymo, teisinės reikšmės neteko banko darbuotojo V. P. bei ieškovės sūnaus telefoninių pokalbių stenogramų duomenys, kurie, be kita ko, nepatvirtino ginčo sutarties sudarymo fakto. Taigi kolegija sprendė, kad atsakovai nepateikė įrodymų (rašytinių dokumentų ar įstatymo reikalavimus atitinkančių garso įrašų), kurie įrodytų, jog ieškovė laisva valia sutiko sudaryti ginčo sutartį ir nurašyti lėšas nuo jos sąskaitos; pirmosios instancijos teismas teisėtai ir pagrįstai konstatavo, jog bankas įrašą apie ginčo sutarties sudarymą atliko vienašališkai, todėl ginčo sutartis turi valios trūkumą ir pagrįstai buvo pripažinta negaliojančia nuo įrašo apie ją padarymo dienos (CK 1.80 straipsnis, 1.95 straipsnio 1 dalis).

Kolegija, vertindama argumentus dėl restitucijos taikymo, nurodė, kad, pripažinus negaliojančia ginčo sutartį, pagal CK 1.80 straipsnio 2 dalį viena jo šalis privalo gražinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima gražinti to, ką yra gavusi, natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatyme nenustatyta kitokių sandorio negaliojimo padarinių. Nustačius, kad ginčo sutartis nebuvo sudaryta, ieškovės teisinis statusas yra tapatus banko sąskaitos, kuriose esančios lėšos yra apdraustos IĮIDĮ nustatyta tvarka, turėtojo statusui (IĮIDĮ 2 straipsnio 4 dalis, 3 straipsnio 1 dalis). Bankui iškėlus bankroto bylą, kreditorių reikalavimai turi būti tenkinami įmonių bankroto įstatyme nustatyta tvarka, atsakovui VI „Indėlių ir investicijų draudimas“ pareiga išmokėti draudimo išmoką nustatyta įstatyme.

Kolegija taip pat atmetė skundų argumentą dėl neteisingo bylinėjimosi išlaidų priteisimo ir nurodė, kad pirmosios instancijos teismas tenkino ieškovės esminius reikalavimus, todėl pagrįstai bylinėjimosi išlaidas ieškovei priteisė iš banko, kurio piniginei prievolė ieškovei dėl turėtų bylinėjimosi išlaidų atsirado po bankroto bylos iškėlimo, ieškovei ginčijant sutartį, todėl šios išlaidos pagrįstai buvo pripažintos bankrutavusios įmonės administravimo išlaidomis (ĮBĮ 36 straipsnio 3 dalis), apmokamomis ĮBĮ 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *N. V. v. BAB bankas „Snoras“*, bylos Nr. 3K-3-381/2013).

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimo į juos teisiniai argumentai

Kasaciniu skundu atsakovas VI „Indėlių ir investicijų draudimas“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 29 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, priteisti bylinėjimosi išlaidas.

Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė CK 6.173 straipsnį, 6.162 straipsnio 1 dalį, netinkamai taikė CPK 185 straipsnio 1 dalį. Pagal CK 6.173 straipsnio 3 dalį, jeigu ofertoje numatyta galimybė ją akceptuoti nepranešant apie tai oferentui (tylėjimu ar konkludentiniais veiksmais) arba tokia išvada darytina atsižvelgiant į egzistuojančius šalių santykius arba papročius, tai akceptas sukelia teisinius padarinius nuo atitinkamų akceptanto valią reiškiančių veiksmų atlikimo, t. y. tylėjimas ar kitoks neveikimas gali būti pripažįstamas akceptu, jeigu tokia akceptavimo galimybė numatyta pačioje ofertoje ir tokia išvada gali būti padaryta atsižvelgiant į tarp šalių susiklosčiusius santykius. Juolab kad pagal UNIDROIT principus nereikalaujama, jog akceptas būtų tokios pat formos ir išreikštas tokiomis pat priemonėmis kaip ir oferta. Byloje nustatytos aplinkybės bei įrodymai patvirtino, kad ieškovė su banko darbuotoju bendravo bei sandorių sudarymo sąlygas derino per savo sūnų telefonu, todėl byloje nepagrįstai kaip įrodymas liko neįvertinta pokalbio telefonu stenograma. Kadangi banko sistemoje buvo įvesta, kad N. D. yra ieškovės sūnus, tai bankui nebuvo pagrindo reikalauti formalių atstovavimo dokumentų, o pagal susiklosčiusią praktiką N. D. perduodavo banko informaciją ieškovei, kuri priimdavo atitinkamus sprendimus. Tarp ieškovės ir banko buvo susiklosčiusi praktika, kad sutartys buvo pasirašomos po sandorių sąlygų suderinimo telefonu, banko darbuotojui per sūnų suderinus su ieškove sandorių sąlygas ir vėliau jas pasirašant; ieškovė tam neprieštaravo. Be to, ieškovė ginčo sutarties sudarymo faktą turėjo pastebėti vėliau jai jungiantis prie elektroninės bankininkystės ir pamačius sumažėjusį sąskaitos likutį, tačiau ieškovė pretenzijų nereiškė. Kadangi ieškovė ginčo sutarties negaliojimą grindžia ne sutarties turiniu, o sudarymo faktu, tai vien rašytinės sutarties teksto nebuvimas nereiškia pagrįsto ieškovės reikalavimo, nes tokiu atveju būtina įrodyti sutarties sudarymo faktą. Iš byloje esančių įrodymų viseto matyti, kad ieškovės valia buvo nukreipta siekiant įsigyti banko obligacijų ir ji tokią sutartį pasirašė, tik bankas neturi tai patvirtinančių tiesioginių įrodymų – sutarties, o kitų netiesioginių įrodymų (liudytojų parodymų) teismas nepagrįstai neįvertino, pažeidė CK 1.93 straipsnio 6 dalį bei CPK 185 straipsnio 1 dalį. Be to, garso įrašai ir jų stenogramos yra leistini įrodymai pagal Elektroninių ryšių įstatymo 61 straipsnio 2 dalį, todėl teismai turėjo jais vadovautis. Bankas telefoninių pokalbių garso įrašus darė būtent tam, kad būtų galimybė pateikti komercinio sandorio sudarymo įrodymus. Jeigu klientas perduoda pranešimą žodžiu, tai bankas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka pokalbį įrašyti. Vien ta aplinkybė, kad N. D. nebuvo informuotas apie garso įrašų darymą, nedaro garso įrašų neleistinų. Pagal teismų praktiką garso įrašai pripažintini leistiniais įrodymais ir nelaikomi asmenų privataus gyvenimo aplinkybėmis, jeigu siekiama įrodyti civilinio ginčo aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. T. v. J. M. ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-271/2006; 2010 m. liepos 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. A. G. ir kt. v. A. M. M.*, bylos Nr. 3K-4-302/2010; kt.). Garso įrašų vertinimas turi tiesioginę įtaką bylos baigčiai ir nagrinėjamu atveju nepažeidė CK 1.93 straipsnio 6 dalies 4 punkto.
2. Teismai netinkamai taikė materialiosios teisės normas dėl restitucijos taikymo, pažeidė kasatoriaus ir visų banko kreditorių interesus. Bankų įstatymo 87 straipsnyje įtvirtinta banko kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė. Pagal ją kasatorius yra antrosios, o ieškovė ketvirtosios eilės kreditoriai, tačiau, kasatoriui išmokėjus draudimo išmoką ieškovei, jis savo reikalavimą bankui padidins ir sumažins trečiosios ir ketvirtosios eilės kreditorių reikalavimų patenkinimo galimybę tokia suma, kokio dydžio indėlių draudimo išmoką sumokės ieškovei, nors ieškovė neturi pirmumo teisės prieš bendrus kreditorius. Restitucija nėra vienintelis būdas asmens teisėms apginti. Be jos gali būti taikomi subsidiarūs civilinių teisių gynimo būdai, pvz., nuostolių atlyginimas, nepagrįsto praturtėjimo išreikalavimas ir pan. Dėl to ieškovės pagal sutartį sumokėtas sumas grąžinus į jos banko sąskaitą, su ieškove, kaip banko kreditore, turėtų

būti atsiskaitoma pagal Bankų įstatymo 87 straipsnyje nustatytą kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarką.

Atsakovas BAB bankas „Snoras“ pareiškimu dėl prisidėjimo prie atsakovo VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ kasacinio skundo prašo jį tenkinti ir panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 29 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo 2012 m. gruodžio 20 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Kasaciniu skundu atsakovas bankrutavusi akcinė bendrovė bankas „Snoras“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 29 d. nutartį ir Vilniaus apygardos teismo 2012 m. gruodžio 20 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

1. Dėl įrodinėjimą reglamentuojančių teisės normų ir CK 1.93 straipsnio 6 dalies 1 ir 4 punktų, 6.162 straipsnio pažeidimo. Nors byloje nustatyta, kad yra kitų, netiesioginių ginčo obligacijų sutarties sudarymą patvirtinančių rašytinių įrodymų, tačiau teismai, juos vertindami, pažeidė proceso teisės normas. Byloje yra pakankamai įrodymų, kad ieškovė privalėjo matyti Obligacijų sutarties sudarymo faktą, nes jungėsi prie elektroninės bankininkystės ir matė didelės pinigų sumos nurašymą nuo jos sąskaitos, tačiau jokių pretenzijų nereiškė. Ieškovė, būdama atidi ir rūpestinga civilinių teisinių santykių dalyvė, užsiimanti profesionalia investavimo veikla ir nesutikdama su banko vykdomų pavedimų apimtimi, turėjo galimybę pareikšti pretenzijas, nutraukti sudarytas sutartis (CK 6.217 straipsnis). Iš banko paslaugų teikimo internetu sistemos istorijos matyti, kad ieškovė aktyviai domėjosi jai priklausančių sąskaitų būkle, po 5–60 kartų per dieną, tačiau jokių pretenzijų atsakovui dėl netinkamo sandorių vykdymo per visą jų bendradarbiavimo laikotarpį nepareiškė, vadinasi, sutiko su atsakovo veiksmais. Telefono pokalbių stenogramos taip pat patvirtino ginčo sutarties sudarymo faktą. Garso įrašo stenograma laikytina tinkamu rašytiniu įrodymu pagal CPK 197 straipsnio 1 dalį, tačiau apeliacinės instancijos teismas, jų nevertindamas, nukrypo nuo teismų praktikos. Kasatorius atkreipia dėmesį į tai, kad ieškovė tuo ar panašiu metu nebuvo sudariusi jokie kito sandorio, todėl nebuvo įmanoma supainioti obligacijų sutarties su kitu sandoriu. Bankas telefoninių pokalbių garso įrašus rašė siekdamas ateityje pateikti komercinio sandorio sudarymo įrodymus, todėl teismas, atsisakęs vertinti garso įrašus, kaip įrodymus, paneigė ERĮ 61 straipsnio 2 dalyje nustatytą sąlygą, kad ši teisės norma netaikoma informacijos ir susijusių srauto duomenų įrašymui, atliekamam teisėtos verslo praktikos metu, kai siekiama pateikti komercinio sandorio sudarymo, vykdymo ar kitokios verslo transakcijos, kuri, vadovaujantis teisės aktais, gali sukelti teisinių padarinių, įrodymus. Tarp banko ir ieškovės buvo įprasta praktika, kad jos sūnus, pasitaręs su savo motina, kasatoriaus darbuotojui duodavo nurodymus už ieškovę. Bylos nagrinėjimo metu ieškovė aptariamos bendravimo su banku praktikos nepaneigė. Be to, pagal susiklosčiusią banko praktiką, jeigu klientas perduoda pranešimą žodžiu, bankas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka įrašyti pokalbį. Kasatoriaus teigimu, neginčijamų telefoninių pokalbių tinkamas įvertinimas būtų patvirtinės obligacijų sutarties sudarymą. Vien obligacijų sutarties teksto byloje nebuvimas nesuteikia pagrindo ieškovės reikalavimus pripažinti pagrįstais, tačiau telefoninio pokalbio stenograma įrodo ginčo sutarties sudarymo faktą ir, teismams pripažinus galimybę šioje byloje remtis liudytojų parodymais, būtų įrodytas obligacijų sutarties pasirašymo faktas.
2. Teismai, vertindami įrodymus, nepagrįstai sprendė, kad konkludentiniai ieškovės veiksmai, patvirtinantys sutarties sudarymą, turėjo būti tik aktyvūs, todėl pažeidė CK 1.64 straipsnio 1 dalį, 1.71, 6.162 straipsnius. Pagal šiuos straipsnius sutarties šalių valia gali būti išreikšta

žodžiu, raštu, veiksmu ar kitokia valios išreikšimo forma, pavyzdžiui, konkliudentiniais veiksmais, kai iš asmens elgesio matyti jo valia sudaryti sandorį. Byloje pateikta duomenų apie ieškovės nuolatinius prisijungimus prie internetinės bankininkystės, jos sūnus informavo banko darbuotoją, kad ieškovė sutiko sudaryti obligacijų sutartį, lėšos iš jos sąskaitos buvo nurašytos 2011 m. liepos 29 d., pretenzijas bankui ieškovė pateikė tik 2011 m. gruodžio 12 d., taigi darytina išvada, jog atidus ir rūpestingas žmogus būtų pastebėjęs naujos sutarties sudarymą ir, nesutikdamas su tuo, nedelsdamas pranešęs apie tai bankui.

3. Dėl bylinėjimosi išlaidų išieškojimo iš bankrotui administruoti skirtų lėšų. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai priteisė ieškovei visas jos patirtas bylinėjimosi išlaidas. Ieškovės reikalavimai buvo tenkinti iš dalies, todėl apeliacinės instancijos teismas, neteisingai pritaikęs CPK 93 straipsnio 2 dalį, padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovės reikalavimai iš esmės patenkinti. Be to, teismai neteisingai sprendė, kad bylinėjimosi išlaidos turi būti išieškomos iš bankrotui administruoti skirtų lėšų. Administravimo išlaidų paskirtis yra užtikrinti kuo sklandesnį bankroto proceso vyksmą ir operatyvesnį jo užbaigimą, tačiau ieškovei priteistos bylinėjimosi išlaidos nepripažintinos tiesioginėmis bankrutuojančios įmonės išlaidomis, skirtomis nurodytiems tikslams siekti. Ieškovei priteista bylinėjimosi išlaidų suma gali būti pripažįstama jos finansiniu reikalavimu banko bankroto byloje (žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 2 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje AB „FlyLAL-Lithuanian Airlines“ v. „Air Baltic Corporation“ A/S, AB „Tarptautinis oro uostas „Ryga“, bylos Nr. 2-1673/2013).

Ieškovė atsiliepimais į atsakovų kasacinius skundus prašo juos atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidas. Ji nurodo, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai pripažino ginčo sutartį negaliojančia. Pagal Finansų įstaigų įstatymo 31 straipsnio 2 dalį finansų įstaigos sandoriai, turintys galimos rizikos požymių, turi būti sudaryti rašytine forma ir būtent atsakovai turėjo įrodyti tokios sutarties sudarymo faktą, tačiau nė vienas kasatorius nepateikė leistinių ir patikimų įrodymų apie ginčo sutarties sudarymą, o remtis liudytojų parodymais tokiu atveju draudžiama pagal CK 1.93 straipsnio 2 dalį. Juolab kad liudytojas N. D. nebuvo nei ginčo sutarties šalis, nei oficialus ieškovės atstovas, jam nebuvo suteikta teisės atstovauti ieškovei teisiniuose santykiuose su banku. Atsakovų pateiktos telefono pokalbių įrašų stenogramos neatitiko įrodymų leistinumą kriterijaus, N. D. nebuvo įspėtas, kad telefono pokalbis įrašinėjamas, todėl teismai pagrįstai šių įrodymų nevertino. Išvados apie faktines aplinkybes gali būti grindžiamos tik CPK 177 straipsnio 2 ir 3 dalyse išvardytomis įrodinėjimo priemonėmis, o įrodymai turi būti gauti ir ištirti CPK nustatyta tvarka, o garso įrašas laikomas tinkamu įrodymu, jeigu jis padarytas nepažeidžiant įstatymų. Konstitucijos 22 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami, o informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą (Konstitucijos 22 straipsnio 3 dalis). Be to, bankas nepateikė įrodymų apie tai, kada tokie telefoninių pokalbių įrašai buvo padaryti – prieš sudarant sutartį ar vėliau, o bankas yra finansų įstaiga, kuriai keliami maksimalūs atidumo ir rūpestingumo reikalavimai. Byloje taip pat nepateikta duomenų, kad N. D. buvo supažindintas su banko paslaugų teikimo taisyklėmis. Ieškovė nurodė, kad teismų išvados dėl ofertos ir akcepto vertinimo yra teisingos, nes pagal CK 6.173 straipsnio 2 dalį tylėjimas arba neveikimas savaiame nelaikomas akceptu. Juolab kad atsakovo VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ aiškinimai dėl šio klausimo yra nenuoseklūs. Banko pateikta ieškovės prisijungimų prie internetinės bankininkystės išsklotinė nepatvirtina, kad ieškovė žinojo ar turėjo žinoti apie ginčo sutarties sudarymą. Ieškovės teigimu, ji ja naudojosi tik norėdama patikrinti mokėjimo kortelių likutį. Be to, pagal išsklotinę ieškovė prie šios sistemos jungėsi dešimtis kartų, kai kada per vieną sekundę po kelis kartus, todėl akivaizdu, kad šie prisijungimai prie sistemos nebuvo sėkmingi, o duomenų, kad ieškovė tikrino būtent banko sąskaitą Nr. (*duomenys neskelbtini*), bankas nepateikė. Ieškovė pažymi, kad ji nebuvo ir nėra profesionali investuotoja, su banku buvo sudariusi tik banko sąskaitos bei indėlio sutartis. Pripažinus ginčo sutartį negaliojančia *ab initio*, bylą nagrinėję teismai pagrįstai ir

tinkamai taikė restituciją, nes CK 1.80 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį, t. y. taikytinas *restitutio in integrum* principas. Pripažinus ginčijamą sandorį negaliojančiu, iš ieškovės sąskaitos neteisėtai nurašyti 90298,46 euro pagrįstai buvo grąžinti į ieškovės banko sąskaitą Nr. (*duomenys neskelbtini*) ir kvalifikuojami kaip indėlis, kuriam taikytina draudimo apsauga pagal IĮIDĮ 2 straipsnio 4 dalį. Teismai, priteisdami bylinėjimosi išlaidas, nepažeidė proceso teisės normų. Jeigu bankas, atstovaujamas bankroto administratoriaus, nesutinka su ieškovės jam pareikštais turiniais reikalavimais, jis patiria išlaidų teisinėms paslaugoms apmokėti, kurios priskirtinos įmonės administravimo išlaidoms ir turi būti atlyginamos ĮBĮ 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Dėl to, tenkinus ieškinio reikalavimus, atsakovui teismo sprendimo pagrindu atsiranda prievolė atlyginti kitos šalies bylinėjimosi išlaidas iš administravimo išlaidų, nes kitu atveju ieškovui tektų prisiimti atsakovo prievolių dėl pareigos atlyginti jo bylinėjimosi išlaidas neįvykdymo riziką, o bankrutuojanti įmonė turėtų nepateisinamą galimybę piktnaudžiauti savo padėtimi, reikšdama nepagrįstus reikalavimus savo skolininkams arba nepagrįstai nesutikdama su kreditorių jai pareikštais reikalavimais (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 28 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje *N. V. v. BAB bankas „Snoras“*, bylos Nr. 3K-3-381/2013). Kasatoriaus VI „Indėlių ir investicijų draudimas“ minima Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 2 d. nutartis šioje byloje netaikytina, nes bylų faktinės aplinkybės skiriasi.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl per atstovą sudaryto sandorio padarinių (CK 2.133 straipsnio 6 dalis)

CK 2.136 straipsnyje nustatyta, kad sandoris, kurį kito asmens vardu sudaro neturintis teisės sudaryti sandorį asmuo arba asmuo, viršydamas suteiktas teises, sukuria, pakeičia ir panaikina teises bei pareigas atstovaujajam tik tuo atveju, kai atstovaujamas po to pritaria visam šiam sandoriui arba viršijančiai teises jo daliai. Teisėjų kolegija nurodo, kad sandoriai gali būti niekiniai arba nuginjami. Jei sandoris nuginjamas, tai, siekiant pripažinti jį negaliojančiu, būtina pareikšti reikalavimą įstatymo nustatyta procesine tvarka. CK 2.136 straipsnyje aptariamasis sandoris, sudarytas kito asmens vardu neturint teisės sudaryti sandorį ar viršijant suteiktas teises, pagal CK 1.78 ir 1.92 straipsnius savo prigimtimi yra nuginjamas sandoris, kuris teismo gali būti pripažintas negaliojančiu tik esant šalies reikalavimui pripažinti tokį sandorį negaliojančiu, pareikštam ieškinio ar priešieškinio forma. Nagrinėjamoje byloje ieškovė reikalavimą pripažinti negaliojančia nuo sudarymo momento 2011 m. liepos 29 d. obligacijų pasirašymo sutartį grindė CK 1.92 straipsnio nuostatomis, nurodydama, jog banko atlikti veiksmai dėl sutarties sudarymo yra vienašališki, atlikti nesant jos sutikimo, o remiantis tik jos sūnaus veiksmais, nors šis nebuvo ieškovės įgaliotas jai atstovauti. Taigi, kai asmuo veikia neturėdamas įgaliojimų, jokių atstovavimo teisinių santykių neatsiranda. Teisėjų kolegija pažymi, kad CK 2.133 straipsnio nuostatos dėl per atstovą sudaryto sandorio padarinių turi būti aiškinamos ir taikomos atsižvelgiant į CK 1.92 straipsnyje įtvirtintą taisyklę.

Nagrinėjamoje byloje ieškovė teigė nepasirašiusi ginčo sutarties, nors bankas sutartį sudarė remdamasis ieškovės sūnaus pokalbiais ir patvirtinimu telefoninio pokalbio metu. Pagal CPK 353 straipsnio 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus teismų sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Vykdydamas kasacijos funkciją, kasacinis teismas nenustatinėja iš naujo bylos faktų – yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų

nustatytų aplinkybių, pagal nustatytas aplinkybes pasisako dėl taikytinų teisės normų. Taigi teisėjų kolegija, atsižvelgdama į teismų nustatytas aplinkybes, kad ieškovė nepatvirtino ginčo sandorio per atstovą sudarymo, sprendžiant dėl įgaliojimų neturėjusio asmens sudaryto sandorio galiojimo ir kitai sandorio šaliai ginčijant atstovo sudarytą sandorį, atsižvelgtina į CK 2.133 straipsnio 6 dalyje nustatytą aplinkybę – vėlesnę atstovaujamojo valią patvirtinti tokį sandorį ar jo nepatvirtinti ir tai lemia sandorio pripažinimą negaliojančiu šioje byloje. Teisėjų kolegija pažymi, kad patvirtinti sandorį, kurio atstovas neturėjo teisės sudaryti arba nebuvo įgaliotas, yra atstovaujamojo teisė. Svarbu, kad atstovaujamas išreikštų aiškią savo tikrąją valią. Byloje nesant jokių įrodymų apie N. D. turėtus įgaliojimus bei apie tai, kad ginčo sandoris buvo patvirtintas atstovaujamosios, ginčo šalių sudaryta sutartis negali sukelti teisinių padarinių, t. y. sandoris sudarytas nebuvo. Atsakovas taip pat neįrodė, kad jis turėjo rimtą pagrindą manyti, jog N. D. buvo įgaliotas atstovauti ieškovei teisiniuose santykiuose su banku, taip pat sudaryti ginčo sutartį. Teisėjų kolegija pažymi, kad bankas, turėdamas abejonių dėl ieškovės ir jos sūnaus atstovavimo teisinių santykių, turėjo aiškintis, ar buvo objektyvių aplinkybių, kurios sudarė rimtą pagrindą asmenį laikyti kito asmens atstovu. Nagrinėjamoje byloje atsakovas šio fakto neįrodė, todėl bylą nagrinėję teismai teisingai sprendė, kad atsakovo darbuotojo su ieškove sudarytas sandoris, kurio ieškovė nepatvirtino ir nebuvo davusi įgaliojimo sūnui jai atstovauti, sukėlė neigiamų teisinių padarinių bankui. Juolab kad byloje nebuvo pateikta ir atstovavimo sutarties. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, sprenddami dėl atsakovo darbuotojo ir ieškovės sūnaus sudaryto sandorio negaliojimo, tinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias per atstovą sudarytų sandorių padarinius, nes ginčo sutartis laikytina sudaryta prieštaraujant imperatyviosioms teisės normoms dėl valios išraiškos nuostatoms, t. y. iš esmės sutartis laikytina sudaryta be ieškovės sutikimo (CK 1.80 straipsnis, 1.95 straipsnio 1 dalis).

Dėl CK 1.93 straipsnio 2 dalies aiškinimo ir taikymo

Finansų įstaigų įstatymo 31 straipsnio, reglamentuojančio verslo rizikos prisiėmimą, 2 dalyje nurodyta, kad finansų įstaigos sandoriai, turintys galimos rizikos požymių, turi būti sudaryti raštiškai; finansų įstaiga, veikdama kapitalo ir pinigų rinkose, gali sudaryti sandorius ir žodžiu, tačiau informacija apie tokių sandorių sudarymą vėliau turi būti išdėstyta raštiškai arba kita leidžiančia atskleisti sandorius forma. Taigi teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje ginčo šalių sudaryta sutartis turėjo būti rašytinė. Bendroji rašytinės sandorio formos nesilaikymo padarinių taisyklė yra ta, kad rašytinės formos reikalavimo pažeidimas paprastai nedaro sandorio negaliojančio, tačiau įstatymo reikalaujamos rašytinės formos nesilaikiusios šalys netenka teisės remtis liudytojų parodymais, įrodinėdamos sandorio sudarymo ar jo įvykdymo faktą (CK 1.93 straipsnio 2 dalis). Taigi sandorio šalys, nesilaikiusios įstatymo reikalavimo sudaryti jį rašytine forma, kartu prisiima riziką dėl sandorio sudarymo ar jo įvykdymo įrodinėjimo kilus ginčui (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *L. Z. v. K. Ž.*, bylos Nr. 3K-3-187/2008).

Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, kad atsakovo BAB banko „Snoras“ darbuotojas V. P., kuris buvo ieškovės kuratorius banke, į atsakovo automatizuotą bankinę sistemą „Forpost 4“ 2011 m. liepos 29 d. įvedė duomenis, jog ieškovė Obligacijų pasirašymo sutartimi Nr. (*duomenys neskelbtini*) įsigijo 90 298,46 euro (311 782,52 Lt) vertės AB banko „Snoras“ obligacijų ir iš jos sąskaitos nurodytą dieną pervedė į atsakovo surenkamąją sąskaitą AB banke „Snoras“ FIX obligacijoms platinti 311 782,52 Lt. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nustatytas aplinkybes, nurodo, kad pagal CK 6.154 straipsnį sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę. Pagal CK 1.64 straipsnį sandorį sudarančio asmens laisva valia gali būti išreikšta žodžiu, raštu, veiksmu ar kitokia valios išreiškimo forma, taip pat asmens valia gali būti numanoma, atsižvelgiant į konkrečias

sandorio sudarymo aplinkybes, o tylėjimas laikomas asmens valios išraiška tik įstatymų ar sandorio šalių susitarimo nustatytais atvejais (CK 6.173 straipsnio 1 dalis). Teisėjų kolegija sutinka su apeliacinės instancijos teismo motyvais, kad civilinių teisinių santykių dalyviai patys sprendžia, ar sudaryti sutartį (CK 6.156 straipsnio 2 dalis), todėl bet kokie veiksmai, lemiantys sutarties šalių valios trūkumą, sukelia sutarties negaliojimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *S. A. v. V. K.*, bylos Nr. 3K-3-377/2009). Taigi nagrinėjamoje byloje ieškovei teigiant, kad ji jokios sutarties nepasirašė, taip pat nedavė sutikimo ar įgaliojimo sūnui tai padaryti, darytina išvada, kad ginčo šalys sutarties, atitinkančios įstatyme nustatytą formą ir reikalavimus (Finansų įstaigų įstatymo 31 straipsnio 2 dalis), nepasirašė. Juolab kad atsakovas taip pat negalėjo pateikti rašytinio sutarties egzemplioriaus, o sutarties sudarymą įrodinėjo tik garso įrašais, apie kurių leistinumą teisėjų kolegija pasisakys vėliau.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, sprendžia, kad ginčo sutartis šioje byloje turėjo esminį – valios – trūkumą, todėl pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai pagrįstai tokią sutartį pripažino negaliojančia nuo įrašo apie ją padarymo dienos. Juolab kad pagal CK 6.922 straipsnio 1 dalį lėšos iš sąskaitos nurašomos kliento nurodymu. Dėl to bankas turėjo pareigą įrodyti, kad ieškovė išreiškė aiškią valią sudaryti ginčo sutartį, tačiau tokių įrodymų nepateikė.

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių garso įrašo, ir kitų įrodymų, susijusių su sandorio sudarymu, vertinimą, taikymo ir aiškinimo šioje byloje

Kasaciniame skunde teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl ginčo šalių sutarties negaliojimo, pažeidė įrodymų vertinimo taisykles ir dėl to padarė nepagrįstas išvadas. Teisėjų kolegija pažymi, kad teismas turi iširti ir visapusiškai bei objektyviai įvertinti visas aplinkybes, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, ir jokie įrodymai negali teismui turėti iš anksto nustatytos galios, išskyrus CPK nustatytas išimtis (CPK 185 straipsnis). Be to, teismas negali pažeisti CPK 178 straipsnyje įtvirtintos įrodinėjimo pareigos taisyklės,

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į CK 1.93 straipsnio 2 dalyje pateiktą sutarties sudarymo įrodinėjimo reglamentavimą, nurodo, kad kai sutartis, kuri turi būti sudaryta rašytine forma, tokia forma sudaryta nebuvo, tai reiškia įstatymo reikalaujamos sutarties paprastos rašytinės formos nesilaikymą ir įrodymų leistinumą sutarties sudarymo faktui įrodyti ribojimą. Tokiu atveju ieškovei ginčijant sandorio sudarymą nesant jos valios, bankas sutarties sudarymą turėjo įrodyti leistiniais ir patikimais įrodymais. Minėta, kad pagal CK 1.93 straipsnio 2 dalį įstatymų reikalaujamos paprastos rašytinės formos nesilaikymas atima iš šalių teisę, kai kyla ginčas dėl sandorio sudarymo ar jo įvykdymo fakto, remtis liudytojų parodymais šį faktą įrodyti, o įstatymuose įsakmiai nurodytais atvejais sandorį daro negaliojančią. To paties straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 2 dalies nuostatų teismas gali netaikyti, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams, būtent kai: 1) yra kitokių rašytinių, nors ir netiesioginių sandorio sudarymo įrodymų; 2) sandorio sudarymo faktą patvirtinantys rašytiniai įrodymai yra prarasti ne dėl šalies kaltės; 3) atsižvelgiant į sandorio sudarymo aplinkybes, objektyviai nebuvo įmanoma sandorio įforminti raštu; 4) atsižvelgiant į šalių tarpusavio santykius, sandorio prigimtį bei kitas svarbias bylai aplinkybes, draudimas panaudoti liudytojų parodymus prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Šias išimtis patvirtinančias aplinkybes teismai turi nustatyti ir motyvuoti nutartyje (sprendime). Nagrinėjamoje byloje atsakovai ginčo sutarties sudarymą įrodinėjo tik garso įrašais, nurodydami, kad telefono pokalbių stenogramos yra tinkamas ir pakankamas rašytinis įrodymas, patvirtinantis rašytinės ginčo sutarties sudarymą, taip pat aplinkybe, kad ieškovė keletą kartų po ginčo sutarties sudarymo jungėsi prie internetinės bankininkystės, todėl turėjo pastebėti lėšų nurašymą nuo ieškovės sąskaitos.

Apie tai, ar garso įrašas yra leistina įrodinėjimo priemonė, turi būti sprendžiama individualiai kiekvienoje konkrečioje byloje, atsižvelgiant į įrašo padarymo aplinkybes, fiksavimo būdą, priemones ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *B. P. v. J. M.*, bylos Nr. 3K-3-136/2004; 2006 m. balandžio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. T. v. J. M. ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-271/2006; 2010 m. liepos 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. A. G. ir kt. v. A. M. M.*, bylos Nr. 3K-302/2010; 2010 m. spalio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *V. K. v. V. R.*, bylos Nr. 3K-3-412/2010; kt.).

Kadangi nagrinėjamoje byloje kasaciniai skundai grindžiami argumentu dėl netinkamo įrodymų vertinimo, tai teisėjų kolegija remiasi jau suformuota teismų praktika šiuo klausimu. Kasacinis teismas, aiškindamas įrodymų pakankamumo taisyklę, savo praktiką nuosekliai plėtoja ta linkme, kad išvadą apie faktų buvimą teismas civiliniame procese gali daryti ir tada, kai tam tikrų abejonių dėl fakto buvimo išlieka, tačiau byloje esančių įrodymų visuma leidžia manyti esant labiau tikėtina atitinkamą faktą buvus, nei jo nebuvus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *D. Š. v. Kauno miesto savivaldybė*, bylos Nr. 3K-3-381/2009; 2009 m. lapkričio 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Panevėžio miesto savivaldybė v. UAB „Panevėžio miestprojektas“*, bylos Nr. 3K-3-526/2009; kt.). Teisėjų kolegija konstatuoja, kad toks įrodymų pakankamumo taisyklės aiškinimas reiškia, jog tam tikrų faktų byloje konstatavimas byloje yra galimas tada, kai yra surinkta tam tikra įrodymų visuma, o ne teismo prielaidų arba įrodymais nepagrįsto manymo pagrindu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *UAB „Grūduva“ v. R. K.*, bylos Nr. 3K-3-277/2011).

Nagrinėjamoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, sprenddami apie ginčo aplinkybes, tyrė ir vertino ginčo šalių pateiktus įrodymus, garso įrašą pagrįstai įvertino kaip vieną iš įrodymų, atsakovų teigimu, pagrindžiančiu ginčo sutarties sudarymą, tačiau, įrodinėjant sutarties, kuriai įstatyme imperatyviai nustatyta rašytinė forma, sudarymą tik garso įrašu, teismams nebuvo pagrindo pripažinti jį esant pakankamu įrodymu byloje, juolab kad kitų įrodymų, pagrindžiančių ginčo sutarties sudarymą, atsakovai byloje nepateikė, o remtis liudytojų parodymais tokiais atvejais draudžiama (CPK 197 straipsnio 2 dalis). Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, vertindami garso įrašą ir jo nepripažindami pakankamu įrodymu šioje, pagrįstai tyrė ir vertino kitus nagrinėjamos bylos faktinius duomenis ir teisingai sprendė, kad jų nepakako padaryti išvadai apie ginčo sutarties sudarymą bei ieškovės aiškiai išreikštą valią (CPK 185 straipsnis).

Dėl restitucijos taikymo

CK 1.80 straipsnyje nustatyta, kad imperatyviosioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima grąžinti to, ką yra gavusi natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenumato kitokių sandorio negaliojimo padarinių. CK 6.145 straipsnyje nustatyta, kad restitucija taikoma tada, kai asmuo privalo grąžinti kitam asmeniui turtą, kurį jis gavo neteisėtai arba per klaidą, arba dėl to, kad sandoris, pagal kurį jis gavo turtą, pripažintas negaliojančiu *ab initio* arba dėl to, kad prievolės negalima įvykdyti dėl nenugalimos jėgos. Iš nurodytų teisės normų matyti, kad restitucija yra civilinių teisių gynybos būdas, kai šaliai grąžinama tai, ką ji perdavusi kitai šaliai, o iš nepagrįstai įgijusio šalies išieškoma tai, ką ši nepagrįstai gavusi. Taigi restitucija dėl sandorio negaliojimo yra įvykdyto sandorio šalių grąžinimas į *status quo*. CK 6.145 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad išimtiniais atvejais teismas gali pakeisti restitucijos būdą arba iš viso jos netaikyti, jeigu dėl jos taikymo vienos iš šalių padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėtų, kitos pagerėtų.

Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, kad ginčo sutartis buvo sudaryta be ieškovės sutikimo, neturint įgaliojimo, taip pat nepateikus rašytinių įrodymų, kurie įrodytų, kad ieškovė laisva valia sutiko sudaryti ginčo sutartį ir nurašyti lėšas nuo jos sąskaitos, t. y. pagal CK 1.80 straipsnį ir 1.95 straipsnio 1 dalį ginčo sutartis buvo pripažinta negaliojančia. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į teismų nustatytus faktus, sprendžia, kad byloje nenustatyta aplinkybių, kurios lemtų restitucijos netaikymą pagal CK 6.145 straipsnio 2 dalyje nustatytas restitucijos netaikymo sąlygas, todėl konstatuoja, jog bylą nagrinėję teismai pagrįstai taikė restituciją natūra pagal CK 1.80 straipsnio 2 dalį. Teisėjų kolegija pažymi, kad ginčo sandoris įvertintas kaip negaliojantis, todėl taikytina restitucija – lėšos grąžinamos į ieškovės sąskaitą, iš kurios bankas, neturėdamas ieškovės sutikimo, vienašališkai nurašė lėšas. Atsakovo padėtis dėl ginčo sandorio gautų lėšų grąžinimo ieškovei nepablogės, nes CK 6.145 straipsnyje nustatyto restitucijos netaikymo būdo esmė – išvengti, kad dėl restitucijos taikymo vienos iš šalių padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėtų, o kitos – atitinkamai pagerėtų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *I. T. v. G. Ž.*, bylos Nr. 3K-3-359/2006), tačiau nagrinėjamoje byloje teisėjų kolegija sprendžia, kad bankas ginčo sutartį vienašališkai sudarė be teisinio pagrindo, neturėdamas aiškiai išreikštos ieškovės valios, todėl tokiu teisinės padėties atkūrimu jo teisės ir teisėti interesai nebus pažeisti, o kasatoriaus VI „Indėlių ir investicijų draudimas“ argumentai dėl kreditorių eiliškumo pažeidimo nepagrįsti, nes, pirma, pripažinus sandorį negaliojančiu CK 1.80 straipsnio 2 dalies pagrindu, restituciją taikyti nurodo įstatymų leidėjas, antra, toks restitucijos taikymo būdas atitinka teismų praktiką, kad, pripažinus negaliojančiu vertybinių popierių įsigijimo sandorį, lėšos pripažintos lėšomis, esančiomis mokėjimo sąskaitoje banke (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *N. V. v. BAB bankas „Snoras“*, bylos Nr. 3K-3-381/2013). Juolab kad lėšos nuo ieškovės sąskaitos buvo nuskaitytos nesant ieškovės sutikimo, t. y. teismui pripažinus sandorį negaliojančiu, ieškovė grąžinta į tą teisinę padėtį, kurioje ji manė esanti, kai patikėjo savo santaupas atsakovui. Restitucijos taikymas šioje byloje reiškia, kad ieškovei nesudarius ginčo sandorio jos lėšos būtų likusios banke pagal banko sąskaitos ar banko indėlio sutartį ir šioms lėšoms pagal IĮIDĮ būtų taikoma draudimo apsauga. Dėl to, panaikinus ginčo sandorį ir taikius restituciją, ieškovės teisinis statusas tampa analogišku banko sąskaitos turėtojo statusui, o sąskaitoje esančios lėšos laikytinos apdraustomis Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis IĮIDĮ 2 straipsnio 4 dalis, 38 straipsnio 1 dalis).

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, pripažinę ginčo sandorį negaliojančiu pagal CK 1.80 straipsnio 2 dalį ir nustatę, jog ieškovės sumokėtos lėšos grąžintinos į jos sąskaitą atsakovo banke, tinkamai taikė restituciją reglamentuojančias teisės normas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo nagrinėjamoje byloje

Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas priteisė ieškovei iš atsakovo likviduojamo AB banko „Snoras“ 3630 Lt, apeliacinės instancijos teismas – 847 Lt bylinėjimosi išlaidų, mokėtinų iš administravimui skirtų lėšų. Kasatorius (bankas) nesutinka su tokia teismų išvada.

Teisėjų kolegija nurodo, kad, nustatant, ar išlaidos priskirtinos prie administravimo išlaidų, visų pirma reikia atsižvelgti į tokių išlaidų paskirtį, teisinę prigimtį, subjektus, kurių naudai tos išlaidos apmokamos, taip pat jų atsiradimo laiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *N. V. v. BAB bankas „Snoras“*, bylos Nr. 3K-3-381/2013). Tiek įmonės turto gausinimas bankroto proceso metu, kai įmonė, atstovaujama bankroto administratoriaus, reiškia reikalavimus skolininkams, tiek įmonės turto išsaugojimas, kai įmonė, atstovaujama bankroto administratoriaus, ginasi nuo jai pareikštų kreditorių

reikalavimų, yra tiesiogiai susiję su įmonės bankroto proceso administravimu, o iš šios veiklos atsiradusios išlaidos priskirtinos prie įmonės bankroto administravimo išlaidų, kurių sąmatą tvirtina, keičia ir disponavimo jomis tvarką nustato kreditorių susirinkimas (ĮBĮ 26 straipsnio 2, 3 dalys) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *UAB „Nordopt“ v. UAB „Optima trade“*, bylos Nr. 3K-3-547/2013).

Nagrinėjamoje byloje atsakovo BAB bankas „Snoras“ išlaidos (piniginė prievolė) ieškovei dėl bylos nagrinėjimo metu jos turėtų bylinėjimosi išlaidų atsirado po bankroto bylos iškėlimo. Jų atsiradimą lėmė ieškovės pareikšti reikalavimai atsakovui BAB bankui „Snoras“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. Teismai ieškovės reikalavimus iš esmės tenkino. Vadinasi, remiantis pirmiau išdėstytais argumentais, darytina išvada, kad pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų procesiniais dokumentais priteistos bylinėjimosi išlaidos ieškovei atitinka administravimo išlaidų sampratą pagal savo teisinę prigimtį ir paskirtį. Ieškovė šių išlaidų turėjo todėl, kad atsakovas, kuriam iškelta bankroto byla, atstovaujamas bankroto administratoriaus, gynėsi nuo jam ieškovės pareikšto reikalavimo, laikydamas jį neteisėtu ir nepagrįstu. Jei atsakovas, atstovaujamas bankroto administratoriaus, nesutinka su ieškovo jam pareikštais turutiniais reikalavimais, siekdamas sutaupyti įmonės turto, ir patiria išlaidų teisinėms paslaugoms apmokėti, jos priskirtinos įmonės administravimo išlaidoms ir turi būti atlyginamos ĮBĮ 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Dėl to, iš esmės tenkinus ieškinį, atsakovui teismo procesinio sprendimo pagrindu atsirado prievolė atlyginti kitos šalies bylinėjimosi išlaidas, kurios pagal nurodytą teisės normą turi būti atlyginamos iš administravimo išlaidų. Priešingu atveju bankrutuojanti įmonė turėtų nepateisinamą galimybę piktnaudžiauti savo padėtimi, reikšdama nepagrįstus reikalavimus savo skolininkams arba nepagrįstai nesutikdama su kreditorių jai pareikštais reikalavimais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *N. V. v. BAB bankas „Snoras“*, bylos Nr. 3K-3-381/2013).

Taigi bylą nagrinėję teismai pagrįstai ieškovės turėtas bylinėjimosi išlaidas pripažino bankrutavusios įmonės administravimo išlaidomis (ĮBĮ 36 straipsnio 3 dalis), kurios apmokamos ĮBĮ 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka.

Pagal CPK 93 straipsnį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Kadangi ieškovės reikalavimai šioje byloje buvo iš esmės tenkinti, tai pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai pagrįstai ieškovei priteisė iš atsakovo BAB banko „Snoras“ jos turėtas bylinėjimosi išlaidas (CPK 93 straipsnio 1 dalis).

Teisėjų kolegija, apibendrindama išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad kasacinių skundų argumentai nesudaro įstatyme (CPK 346 straipsnio 2 dalyje) nustatytų pagrindų naikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį, todėl atsakovų kasaciniai skundai atmestini.

Dėl kitų kasacinio skundo argumentų teisėjų kolegija nepasisako, nes jie nesudaro CPK 346 straipsnio 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų ir yra teisiškai nereikšmingi.

Dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo

Kasacinis teismas patyrė 18,79 Lt išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 14 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Netenkinus atsakovų kasacinių skundų, šios išlaidos valstybės naudai turėtų būti priteistinos iš atsakovų lygiomis dalimis, t. y. iš kiekvieno po 9,39 Lt (CPK 79 straipsnis, 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis), tačiau CPK 96 straipsnio 6 dalyje nustatyta,

kad jeigu iš šalies pagal šį straipsnį į valstybės biudžetą išieškotina bendra suma yra mažesnė už teisingumo ministro kartu su finansų ministru nustatytą minimalią valstybei priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, teismas tokios sumos nepriteisia ir ji nėra išieškoma. Teisingumo ministro ir finansų ministro 2011 lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 1R-261/1K-355 nustatyta, kad minimali valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma yra 10 litų. Dėl to, kadangi šioje byloje iš kiekvieno atsakovo išieškotina valstybės naudai bylinėjimosi išlaidų suma būtų mažesnė už teisingumo ministro kartu su finansų ministru nustatytą minimalią valstybei priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, tai šios bylinėjimosi išlaidos valstybės naudai iš atsakovų nepriteistinos (CPK 96 straipsnio 6 dalis).

Pagal CPK 93 straipsnio 1 dalies ir 98 straipsnio nuostatas išlaidos advokato pagalbai apmokėti atlyginamos šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas. Netenkinus kasacinių skundų, bylinėjimosi išlaidos priteisiamos atsiliepiamą į kasacinį skundą surašiusiai šaliai. Ieškovė prašo priteisti bylinėjimosi išlaidas. Ji sumokėjo advokatui 1210 Lt už atsiliepiamo į kasacinį skundą surašymą. Tai neviršija Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu ir teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. IR-85 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio 7 ir 8.14 punktuose nurodyto rekomenduojamo priteisti užmokesčio, todėl, netenkinus kasacinių skundų, ieškovei iš atsakovų priteistina 1210 Lt bylinėjimosi išlaidų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 29 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti ieškovei R. K. (asmens kodas (*duomenys neskelbtini*) iš atsakovo VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ (juridinio asmens kodas 110069451) 605 (šešis šimtus penkis) Lt advokato teisinės pagalbos kasaciniame teisme išlaidoms atlyginti.

Priteisti ieškovei R. K. (asmens kodas (*duomenys neskelbtini*) iš atsakovo bankrutavusio AB banko „Snoras“ (juridinio asmens kodas 112025973) 605 (šešis šimtus penkis) Lt advokato teisinės pagalbos kasaciniame teisme išlaidoms atlyginti, mokėtinų iš administravimui skirtų lėšų.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Dalia Vasarienė

Vincas Verseckas

</HTML